

maga a *Népiskolai Könyvtár-bizottság* is, ha arra felhatalmazást nyerne. Úgyis bizonyosan sok oly könyv került eddig is s kerül valószínűleg ezután is a keze alá, mely a népiskoláknak ép azért nem ajánlható, mert stílusa, tárgyköre stb. a középiskolába utalja; mely elemi iskolába magas, de a középiskolába: éppen jó. Ha megtalálnák a módját, hogy a bizottság ajánlására a miniszterium ezekről is, illetőleg a középiskolák számára ajánlható teljes ifjúsági irodalomról, kiadna egy ilyenforma tájékoztató jegyzéket, — nemcsak sok, most még tanácstalan vezető-tanár, nemcsak a majd rajtuk épülő diáksereg köszönné meg, de — tudom — hálás lenne érette bizonyosan az egész magyar kultúra is.

T. R.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

— **Dezső Lajos** † (1847—1904). Köznevelésünk ügyét érzékeny veszteség érte Dezső Lajosnak, a sárospataki áll tanítóképző igazgatójának, az Orsz. Közoktatási Tanács s a Pædagogiai Társaság r. tagjának, a Tanítóképző-Int. Tanárok Orsz. Egyesülete alelnökének a folyó évi nagy szünetben (aug. 15-én) bekövetkezett elhunytával. A magyar tanítóképzés ügyének azon úttörő bajnokai közé tartozott, kik az 1868. XXXVIII. t.-cikkben inaugurált állami tanítóképzőkben az európai színvonalú, modern tanítóképzés útjait egyengették. Alapos képzettséggel, nagy tudással, németországi és svájci tanulmány útján szerzett bő tapasztalatokkal felszerelve fogott e munkához, mint a lévai majd később a sárospataki tanítóképző-intézetek tanára. Erősen kialakult egyénisége, nagy kritikai elméje, szüntelen buvárkodó szeleme vezető tisztre hívták el s 1875-ben át is vette a sárospataki tanítóképző igazgatását. Ez intézetet régi tradícióihoz híven, bölcsen vezette, nagy virágzásra juttatta s legjobb tanítóképzőink egyikévé emelte. Részint e tradíciók, részint hajlam és lelki rokonság készítette őt a csendes életfolyás zajtalanúságában önmagába mélyedni annyira szerető tudóst a viszontagságos életű Comenius tanulmányozására. Valóban tán alig is volt nála Comeniusnak jobb ismerője, nagyobb tisztelője s ma is értékes tanainak buzgóbb követője. Innen fakadtak azon munkái, melyek e nagy pedagógus ismertetését célozták; ezek közül leginkább kiemelkedik «Comenius Magyarországon» című munkája (Sárospatak 1883); innen vette az impulzust ahhoz, hogy Comeniusnak nagybecsű «Nagy Oktatástan» (*Didactica magna*) című művét (melyet Comenius 1627-ben, Csehországban cseh nyelven kezdett írni, de 1638-ban latin nyelvre átdolgozottan küldte el a svéd kancellárnak, Oxenstiernának) — latin nyelvből klasszikus

tömörséggel, de egyúttal tiszta, gyökeres magyarsággal lefordította (Sáros-patak, 1896). Comeniusnak a szelleme készítette arra, hogy ő, a mély tudású filozóf — népiskolai vonatkozású könyvek s methodikus irányú cikkek hosszú sorozatát bocsássa közre, úgy, hogy róla elmondhatjuk, hogy erős agyának minden gondolata, meleg szívének minden érzése — a népiskola s a tanítóképzés ügyéé volt. A Pædagogiai Társaságban is a tanítóképző-intézeti tanárok képzése ügyében tartott előadásával aratta mint előadó szónok szép sikereit. E nagy elméjű pedagógusnak irodalmi és gyakorlati munkássága megérdemli s — bizonyára meg is fogja találni a beható méltatást. Áldás legyen emlékezetén! (sz.)

*

— Gréard Octave, a kitünő tanügyi administrator, pedagógus és író folyó évi április hó 25-én meghalt Párisban. Kimulása hirtelen történt; alig egy fél órával elébb még a közoktatási tanács ülésén elnökölt. Fényes pályát futott be; a francia tanügyi hierarchia egyik legmagasabb polczáig jutott el, s e polczot évtizedeken át szilárdul megtartotta, mialatt miniszterek jöttek és mentek; a legfőbb közoktatásügyi tanácsnak alelnöke és a becsületrend nagykeresztese volt; a francia akadémia halhatatlan tagjai közé számította. Csodás tevékenységet tudott kifejtetni. Nem volt a francia közoktatás történetének utolsó negyedszázadában reform, nem létesült országos törvény vagy jelentős rendelet, nem született meg új intézmény, melyhez Gréard neve valamiképen nem volt hozzáfűzve; ott volt minden nagyobb tanügyi kongresszuson, a miniszterium minden bizalmas tanácskozásán, a szervezés minden munkájánál, irányító eszméivel, gazdag tapasztalatával, bölcs mérsékletével és fényes ékes-szólásával. Fnom, distingváló elméje, kitünő tapintata, józan ítélete utóbb már nélkülözhetetlenné vált, valahol csak alkotni kellett. Elemében akkor volt, ha nehézségek elosztatásáról, ellentétek kiegyenlítéséről, kényes gyakorlati problémák megoldásáról volt szó. Nagy pedagógiai tudásának egyik jelentékeny emléke az Education et Instruction czimű, nálunk is jól ismert mű, mely az oktatás és nevelés összes ágaira vonatkozik. Egyike volt a jelenkori Franciaország legkitünőbb stilsztáinak; legutolsó nagyobb tanulmánya, a jellemzés mesterműve (Madame de Rémusatnak a nőnevelésre vonatkozó munkájáról) a mult évben jelent meg. Rendkívüli tekintélye volt Gréardnak a francia tanférfiak körében; de nemcsak tisztelték, hanem őszintén szerették is. Minden más volt, csak nem merev bürokrata. A ki csak hozzá fordult, érezte jóságos szívének egy-egy melegítő sugárát. Ha megjelent az ember előtte, rögtön látta, hogy nem közönséges egyéniséggel, hanem nagy és finom elmével, de egyúttal humánu-

san érző szívvvel is van dolga. Külföldiekkel szemben maga volt az udvariasság és előzékenység, a mit e sorok írója többször személyesen is tapasztalt. Nagy elfoglaltsága mellett is kifogyhatatlan volt az útmutatásokban, ha látta, hogy a külföldi látogatónak határozottan körvonalozott céljai vannak, s a célra vonatkozó előzetes tájékozódást igyekezett magának megszerezni. A francia tanügy egyik legerősebb oszlopát, a francia tanító- és tanárvilág legjobb barátját vesztette benne.

(f.)

*

— **A gyermekpsychologia és a szolgálatában álló gyermektanulmányozás ügye** mind nagyobb figyelem tárgya külföldön. Legnagyobb arányokat öltött eddig a mozgalom *Észak-Amerikában*, a hol Stanley Hall honosította meg a tervszerű gyermektanulmányozást, melynek gócpontja a worcesteri Clark-Egyetem. Stanley Hall-on kívül még Barnes, Brown, Tracy, Baldwin, Burnham, Monroe buzgólkodnak e téren, nagy propagandát csinálva az ügynek az egyetemeken és a tanítóképzőkben. Ugyancsak Stanley alapította az első gyermektanulmányozó egyesületet 1893-ban (National Association for the Study for Children), melynek ma már számos elágazása van. Gyermekepsychológiával különösen két folyóirat foglalkozik: a «Child Study Monthly» és a «Pedagogical Seminary». Legújabbban Stanley Hall kezdeményezésére (nem minden agitatórius külszín nélkül) a gyermektanulmányozásnak ép az a módja kezd lendületnek indulni, mely legkevésbé látszik megbízhatónak, t. i. a statisztikai módszer, a kérdőívek módszere, melynek hívei azt hiszik, hogy bizonyos kérdésekre adott írásbeli válaszokból biztos következtetéseket lehet vonni a gyermeki lélekre általában. A gyermekpsychológiának Németországban egyik lelelkesebb tudományos művelője (Stumpf) is elismeri e módszer problematikus voltát («viel ist bei dieser ganzen Statistik in der That noch nicht herausgekommen»). — *Angliában* a gyermekpsychologia Warner és Sully neveihez fűződik. Ma már itt is nagy irodalma van. Országos egyesület: British Child Study Association; folyóirata a *Paidologist*. Számos angol tanítóképző intézetben már több év óta meg van honosítva a gyermektanulmányozás, mint az elméleti és gyakorlati pädagogiai képzésnek egyik ága, s a cambridgei, edinburghi és oxfordi egyetemeken szünidei tanfolyamokat tartanak a gyermekpsychológiából. — *Franciaországban* Pereznek (1878-tól 1892-ig) megjelent módszeres munkái adták meg a lökést; ma Queyrat, Compayré, Binet és Mailloux a gyermekpsychologia legkiválóbb művelői. Az utóbbi 1899-ben alapította meg a «Revue internationale de pédagogie comparative» cz. folyóiratot, mely a gyermekpsychológiát különös figyelembe veszi. — *Olaszországból* csak néhány idevágó munka

említhető: szerzőik Ferri, Ricci, Lombroso. Szélesebb rétegekre kiterjedő mozgalom még nem mutatkozik. — *Németországban* ellenben aránylag már nagy a gyermekpsychologia művelőinek és híveinek száma. Alapvető Preyer munkássága (*Die Seele des Kindes*, 1881); ehhez fűződnek Strümpell (*Pädagogische Pathologie*), Koch (*Psychopathische Minderwertigkeiten*), Trüper (*Die psychopathischen Minderwertigkeiten im Kindesalter*), továbbá Ufer és Sigwart művei. A legutolsó öt évből megemlíthetők még Groos, Sikorsky és Ament; továbbá részben a Schiller-Zichen-féle vállalatnak egyik-másik füzete. Eddig két egyesület szolgálja az ügyet; mindkettő 1899-ben létesült. Egyik a berlini «Verein für Kinderpsychologie» (elnöke Stumpf, berlini egyetemi tanár), melynek organuma a Kemsies szerkesztésében megjelenő «Zeitschrift für Pädagogische Psychologie, Pathologie und Hygiene»; a másik a jénai «Vereinigung zur Erforschung der Eigenart der Kinder»,* mely az 1896-ban megindult «Die Kinderfehler» czimű folyóiratot választotta orgánumának. — *Magyarország* csak legújabb idő óta vett tervszerű tudomást e mozgalmakról, mert a régebben itt-ott megjelent ily tárgyú értekezések és munkák (pl. Ponori Thewrewk Emil érdekes dolgozata a gyermeknyelvről) még nem tekinthetők gyermekpsychologiai munkáknak. Három évvel ezelőtt jelent csak meg az első magyar nyelven írt, a külföldi irodalom minden idevágó termékének felhasználásával készült *Gyermekpsychologia* Pethes Jánostól, s tavaly alakult meg főleg Nagy László tanítóképző intézeti igazgató buzgókódására a gyermektanulmányi értekezletek intézménye. Ma már az ország néhány tanítóképzőjében tervszerű gyermekmegfigyelés folyik (pl. Pápán Láng Mihály igazgató vezetése mellett).

A gyermekpsychologia a gyermekek szellemi fejlődését vizsgálja. Figyelembe veszi a szervezet állapotát és változásait is, amennyiben azok a szellemi folyamatokkal szoros kapcsolatban vannak; azonban a tisztán physiologiai és orvosi szempontokat kirekeszti. Tanulmányozza az érzetek, különösen az érzéki érzetek alakulását, a képzeteket, a beszélést és gondolkodást, az érzést és akarást, a gyermek mozgásait, az öröklött vagy szerzett hajlamokat, az elfáradás és megszokás jelenségeit, a pathologikusan terhelt (hülye, gyengeelméjű) gyermekeknek, a vak, siketnéma és beteg gyermekeknek lelki életét. Vizsgálatainak végső határa a pubertás kora. A mi ezen innen van, azt

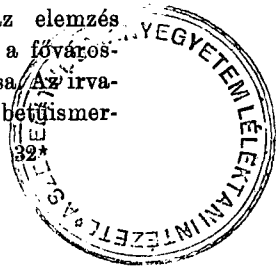
* Lásd Pethes János ismertetését a *Magy. Paed.* IX. évf. 479—490; és XI. évf. 249—256 lapjain; v. ö. továbbá Hemprichnek cikkét «Zur modernen Kinderforschung», mely a *Jahrbuch des Vereins für wissenschaftliche Paedagogik* 1904. évi folyamának 161 s köv. lapjain olvasható (befejezése a jövő évfolyamban várható).

a maga területének tekintti. Az idevágó vizsgálatok és tanulmányok már eddig is sok érdekes anyagot szolgáltattak, de egyelőre még csak anyagot. Azok az akadályok, melyek a gyermektanulmányozás sikerét kockáztathatják, több rendbeliek: a megfigyelések *continuitásának* hiánya; a szülők természetes elfoglaltsága és kritikátlansága; az emberi természetben rejlő hajlandóság száraz tények kiszínezésére; a megfigyelés sablonszerűsége (főleg tanintézeti, tömeges megfigyeléseknél fordulhat elő); a gyermek természetes reagálása minden oly czélzatosnak mutatkozó kísérletezés ellen, mely az ő személyére irányul; a gyermeki lélekbe való képzeleti behelyezkedés tökéletlensége; az általánosítás elsiettetése és esetleg a szándékos félrevezetések, melyek ily természetű vizsgálatoknál épen nincsenek kizárva. Viszont értékessé tehetik és megkönnyítik a gyermektanulmányozást: a gyermek őszintesége, nyíltsága, közvetlensége, természetessége, beszédessége.

A gyermekpsychologiai tanulmányok körének jellemzésére hadd álljanak itt a berlini egyesületben tartott fontosabb előadások czimei: A gyermeki agy vizsgálata. — A tanulók bevezetése térképek olvasásába. — A gyermeki suggestióról. — Tanulók emlékezetének vizsgálata. — Képzőművészetre való nevelés. — Hysteria gyermekkorban. — A gyermekek orrbajaiból eredő figyelmetlenség (aproxia nasalis). — Zenei nevelésről. — Szellemileg hátramaradt gyermekek nyelvi fejlődéséről és ily gyermekek kezeléséről. — A *coéducation* kérdése. — Gyermekek rajzairól. — Erkölcsi nevelésről. — Az énektanítás új módszereiről. — A gyermeknyelvről stb. (f.)

*

— **A fővárosi elemi oktatás.** Míg az állami elemi népiskolák tanterve s a hozzávaló utasítások a Luca széke módjára hosszasan készülnek, addig a fővárosi tanterv — részben a készülő állami tantervet is szem előtt tartva — már a tavasszal kiadatott s a folyó évben életbe is lép. Ezen új tanterv ismertetésére még vissza fogunk térni. Most azt az okosan megírt köriratot ismertetjük, melyet a főváros tanügyének vezetője *Bárczy István* tanácsnok ez alkalomból intézett az iskolákhoz. Fölhívja a tanítókat, hogy az új tanterv kipróbálásakor tudatosan figyeljék meg annak végrehajthatóságát, s különösen, hogy okoz-e esetleg túlterhelést s ha igen, miben lehetne a követelményeket megszorítani. Végül rövid utasításokat ad az egyes tárgyakban szem előtt tartandó célra és módszerre nézve, a miből a következőket közöljük: A magyar nyelv tanításában az elemzés helyett a helyesírást és fogalmazást kell gyakorolni, mert a fővárosban nagyon fontos a helyes, jó, magyaros beszéd megtanítása. Az irva-olvasás tanítására részletes tervet közöl, amely szerint a betűismer-

tetést csak novemberben szabad elkezdni. A számolás tanításban a tárgykörök szerint csoportosított példák használatát kívánja kipróbálni és megállapodni a műkifejezések és számolási eljárások egységes alkalmazásában. A földrajzi oktatás eredményessége érdekében az iskolai séták és kirándulások tervezetét minden tanító-testület külön állítsa össze. Az új rend életbeléptetéséről egyidejűleg a hatóság külön fog intézkedni. A természetrajz tanításában arra kell törekedni, hogy a természeti tárgyaknak élő példányát mutassuk be. Ezért be kell rendezni a viváriumokat, és az iskolaudvarban, valamint az iskola ablakokban cserépvirágként kell termelni a szükséges növényeket. A természettanban nagy gondot kíván fordítani a tapasztalatok gyűjtésére és a megfigyelések számonkérésére. Meg kell fontolni azt is, hogy a gazdasági és háztartási ismereteket a belső iskolákban miképpen lehet a természettani és vegytani ismeretekkel összekapcsolni? A művészeti tárgyak körében a hallásképző énekgyakorlatoknak, a Kapronczay-féle jelképes módszernek kipróbálása s az új rajzoktatási módszernek teljes mértékben való felkarolása a feladat. A kézi ügyesség oktatása érdekében úgy a fiúknál, mint a lányoknál meg kell kezdeni az első osztályban az óvóiskolai foglalkoztatást. A gazdasági és háztartási ismeretek kivált a kültelki iskolákat illetik és meg kell próbálni, hogy nem lehetne-e ezeket a nagyon fontos ismereteket már a III.—IV. osztályban kultiválni. A testgyakorlásnak a leányiskolába való bevitelét meg kell kísérelni. Különösen felhívja a tanítók figyelmét a tornajátékokra és szabadgyakorlatokra. Kéri még a körlevél, hogy az új helyesírást, valamint a minta ábécét, az iskolai dolgozatok egyforma javítás módját már most alkalmazzák a tanítók.

*

— **A Tanítók Hunyadi-Háza Kolozsvártt.** A budapesti Ferenc József Tanítók Háza után áll már a második kényelmes és egészséges otthon is a magyarországi tanítók főiskolákon tanuló fiai számára. A *Péterffy Sándor* lelkében megszületett szép gondolatot ugyancsak az ő csüggedést nem ismerő hite ültette át a magyar tanítóság lelkébe s nyerte meg neki a tanítók sorsának intézőit. A közoktatásügyi kormány építette meg a házakat, míg az évi költségeket a tanítók Eötvös-alapja viseli. A kolozsvári házhoz a 2400 m² területű telket Kolozsvár város közönsége ajándékozta. Az új ház felavató ünnepe szeptember 30-án volt *Berzeviczy* miniszter jelenlétében. A kétemeletes épületben 49 nagy kétablakos lakoszoba van, a melyekben 2—3 diák lakik együtt. El van látva fürdőhellyel, torna- és vivóteremmel, olvasó- és könyvtár-teremmel, társalgó-teremmel, melyekben zongorák és egyéb szórakoztató felszerelések vannak, beteg-szoba

s más mellékhelyiségek egészített ki a berendezést. A nagy ebédlő terem díszteremnek is használható. Benn van a gondnok lakása is, amely állásra *Kozma Ferenc* volt kolozsmegyei tanfelügyelőt, ezt a nemes szívű gyakorlati pædagogust nyerte meg az Eötvös-alap. Az intézetbe első sorban az Eötvös-alap tagjainak fiait veszik föl, akik ellátásukért 30 koronát fizetnek. Van néhány ingyenes és féldíjas hely is, amelyeknek száma növekedni fog, ha alapítványok és az Eötvös-alap eszközei megengedik; ez az újabb siker bizonyosan még nagyobb számban fogja buzdítani a tanítókat, hogy e jótékony alap tagjai legyenek. A felavatás alkalmával az Eötvös alap 20.000 koronás alapítványt tett Berzeviczy nevére, amelynek kamatai két tanító-árva intézeti ellátását fogják fedezni. A be nem töltött helyekre az egyesület kötelékén kívül álló köztisztviselők fiai vétetnek fel havi 60 korona díjért.

*

— A francia közoktatásügyi tanács a folyó év derekán újult meg ismét. A testület elnöke hivatalból Chaumié közoktatásügyi miniszter; az állandó bizottságnak van kilencz kinevezett és hat választott tagja. Amazok: Bayet, Rabier és Gasquet (a miniszterium három oktatásügyi főosztályának vezetői), Liard (a párisi tankerület vice-rektora, Gréard utóda), Perrot (az École Normale igazgatója), Alfred Croiset (a párisi egyetem irodalmi karának dékánja), Doktor Bouchard, Esmein (a párisi jogi kar tanára), Duplan (a népoktatás országos felügyelője). Az egész tanácsba választás útján küld az Institut öt tagot, a protestáns theologiai karok küldenek egyet, a jogi karok kettőt, az orvosi karok 2, a felsőbb gyógyszerész-iskolák 1, az irodalmi karok 2, a természettudományi karok 2, a Collège de France 2, a Muséum (d'histoire naturelle) 1, az École Normale Supérieure 2, az École des Chartes 1, az École des Langues Orientales 1, az École Polytechnique 1, az École des Beaux Arts 1, a Conservatoire 1, az École centrale 1, az Institut agronomique 1, a grammatikai tanításra képesített agrégék 1, az irodalmi agrégék 1, a philosophia, történet, matematika, physika, élő nyelvek agrégéi 1—1, az Enseignement secondaire spécial agrégéi 1, a községi középiskolák (collégeek) 2, a népoktatási tanintézetek 6, s a magánoktatás (Enseignement libre) körébe vágó intézetek 4 tagot. A tanácsot a most lefolyt július hónapban hívta össze a miniszter teljes ülésre.

(f.)

*

— A francia középiskolák új szervezete, tanterve és egységes jogositása alig jött létre, már is több oldalról hangzik az elítélő

kritika. Az új szervezet tudvalevőleg két egymástól élesen elkülönített tagozatra, ciklusra osztotta a középiskolát, s ezeken belül rendkívül mesterkéltséggel és szövevényes utakon, melyek négy alaptípus köré csoportosulnak, akarja biztosítani a minden irányba való átlépés lehetőségét. A jelszó az volt, hogy az iskolát az élettel kell kapcsolatba hozni. Azonban ez a sokféle elágazás, a mint az új szervezet megállapította, már nagyon fiatal korban szellemi megosztást, differenciálódást hoz létre, mely a jogositás egysége következtében látszólag és gyakorlatilag bajt nem okoz, de annál végzetesebbé válhatik a nemzet szellemi egységére nézve. Erről az oldalról erős támadásokat várhat a kormány. Kedvezőtlenül nyilatkoznak az új rendről a történelem és földrajz tanárai; legerősebben támadják a klasszikus philologusok, kik panaszkodnak, hogy a görög nyelvi tanulmányt az új tanterv majdnem teljesen megsemmisítette, a latin nyelv eredményes tanítását kérdésessé tette, s a francia nyelvi és irodalmi tanításra, melyhez a francia középoktatás annyi dicsősége fűződött, erős csapást mért. Kifogásolják némelyek azt is, hogy a modern nyelvekre fordított idő aránytalanul sok, a mi szerintök a humanisztikus iskolát eredeti jellegéből kiforgatta. A támadók egyike így kiált fel: «Vajjon az a célunk, hogy a lyceumokban nemzetközi vendégfogadók jövődöbéli alkalmazottait képezzük, avagy polgárokat, kik hozzászórtak a gondolkodáshoz és az észszerű szabadsághoz?» (f.)

*

— **Iskolai képek és díszítések** kiállítása volt Párisban folyó évi június hó második felében. A kiállítással kongresszus volt egybekapcsolva, melyen a következő kérdéseket vitatták meg: I. Az iskola díszítése, a tanuló könyvei és füzetei, a tanítás maga miképen szolgálhat a növendékek szépérzékének kifejlesztésére? II. A művészet az iskolában miképen válhat javára az erkölcsi és társadalmi nevelésnek? III. Melyek ama díszítések, képek, stb., a melyeket első sorban kell a tanulók szeme elé helyezni? — Az esztétikai nevelés kérdései ez idő szerint nagy mértékben foglalkoztatják a francia tanügyi köröket. Szépen és tanulságosan elmélkedik e tárgyról Sevrette Gaston a *Revue Universitaire* folyó évi júliusi füzetében, e czímen: *Az ízlés nevelése (L'Éducation du goût)*. (f.)

*

— **Renouvier Károlynak**, a múlt évben, 1903 szeptember 1-én elhunyt francia philosophusnak (kit Kármán Mór méltatott a gyakorló iskolai egyesületnek egy előadási ciklusában) emlékművet készülnék emelni honfitársai. Az előfizetési felhívást a *Revue de Méta-*

physique et de Morale küldi szét Ribot aláírásával. Az emlék az elhunyt philosophus szülővárosában, Montpellierben fog felállíttatni. Egyúttal felemlítjük, hogy Renouvier szellemének utolsó nyilvánulása «Les derniers entretiens de Charles Renouvier» czímen folyó évi áprilisban jelent meg könyv alakban (előbb az idézett Szemlében közzölték) Armand Colinnál (Ára 2 fr. 50 c.). (f.)

IRODALOM.

Friedrich Schmidt, Experimentelle Untersuchungen über die Hausaufgaben des Schulkindes. Ein Beitrag zur experimentellen Pädagogik. Archiv für die gesammte Psychologie, herausg. v. E. M. Neumann. B. III. 1904. 33—151. l.

Találóan mondja az előttünk fekvő tanulmány szerzője bevezetésében, hogy a házi feladatok kérdésében is, mint a legtöbb pædagogiai problémára vonatkozólag, csak egyéni véleményeket, «elméleti constructiókat» találunk a legtöbb írónál s hiába kutatunk valami pozitív tudományos eredmény után, melyre nézetüket alapítanak. Szóval, e vélemények végelmezésben többé-kevésbbé ügyesen burkolt pædagogiai *dogmák* s nem tudományos álláspontok. Ennek az állapotnak akar véget vetni a házi feladatok kérdésére nézve Schmidt gondos és körültekintő kísérletek alapján megírt tanulmánya. Arra van hivatva megfelelni, hogy vajjon mely pædagógusok járnak helyes uton: azok-e, kik a házi feladatoknak igen nagy értéket tulajdonítanak s azt bőven alkalmazzák, vagy azoknak van-e igazuk, kik e feladatok teljes mellőzését sürgetik, vagy tán azok nézete helyes-e, kik bölcse mérséklettel a középutat ajánlják? A felelet nyilván attól függ, hogy sikerül-e mindazon körülményeket megállapítanunk, amelyek a házi feladat minőségét befolyásolják, mert csak ez alapon dönthetünk abban a kérdésben vajjon a házi feladatok értékes productumuk-e s így fejlesztik-e a tanuló képességeit?

Miután szerző összeállítja azon körülményeket, melyek előreláthatólag befolyással lesznek a házi dolgozat minőségére, aminők a szülők vagy testvérek jelenléte és viselkedése azalatt, míg a tanuló dolgozik, továbbá a helyiség mineműsége és az időpont, melyben a tanuló feladványát végzi, áttér kísérleti eljárásának ismertetésére. Ez abban állott, hogy nagy mennyiségű házi dolgozatot gyűjtött, melyek qualitativ értékét úgy állapította meg, hogy valamely egészen hasonló iskolai dolgozattal hasonlította össze mindegyiket. Hogy azonban az ellenőrzés még teljesebb legyen, három hét múlva ugyanazon házi és iskolai dolgozatot adta fel növendékeinek. A tanulók munkáját kísérő